
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 330.13:658.1]:373.2]:330.341.1

DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.9.12>

Карпенко Є.А.

кандидат економічних наук, доцент,

Національний університет

«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0278-9020>

Karpenko Yevheniia

National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"

ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

FACTORS FOR PROFITING THE PROFITABILITY OF PRIVATE PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE CONTEXT OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGION

У статті проаналізовано кількість та підпорядкованість закладів дошкільної освіти, що дало змогу підтвердити факт відсування державою на другий план приватного сектору у дошкільній освіті України протягом тривалого періоду. Обґрунтовано, що традиційна класифікація чинників розвитку дошкільної освіти не дає змогу визначити напрями збільшення прибутковості та забезпечення конкурентоспроможності приватних закладів вищої освіти. Запропоновано класифікувати фактори забезпечення прибутковості приватних закладів дошкільної освіти в контексті соціально-економічного розвитку регіону. Виділено фактори зовнішнього середовища (непрямої і прямої дії) та фактори внутрішнього середовища. Обґрунтовано, що для приватних закладів дошкільної освіти найбільш прийнятною є стратегія орієнтації на стабільний прибуток.

Ключові слова: дошкільна освіта, заклади освіти, прибуток, прибутковість, соціально-економічний розвиток, фактори.

В статье проанализированы количество и подчиненность учреждений дошкольного образования, что позволило подтвердить факт оттеснения государством на второй план частного сектора в дошкольном образовании Украины в течение длительного периода. Обосновано, что традиционная классификация факторов развития дошкольного образования не позволяет определить направления увеличения прибыльности и обеспечения конкурентоспособности частных высших учебных заведений. Предложено классифицировать факторы обеспечения прибыльности частных учреждений дошкольного образования в контексте социально-экономического развития региона. Выделены факторы внешней среды (непрямого и прямого действия) и факторы внутренней среды. Обосновано, что для частных учреждений дошкольного образования наиболее приемлемой является стратегия ориентации на стабильную прибыль.

Ключевые слова: дошкольное образование, учебные заведения, прибыль, доходность, социально-экономическое развитие, факторы.

The aim of the article is to study the factors that affect the profits and development of private preschools, which occupy a prominent place in the socio-economic development of the region. The relevance of the study is explained by the fact that political, social and economic processes significantly affect the socio-economic development of the region. One of the negative factors of

influence is the insufficient number of state preschool education institutions and the low quality of their services. Under such conditions, it is important to create private preschool education institutions, which, unlike public ones, are self-sustaining and can provide quality educational services only if there is an acceptable level of their profitability. Therefore, it is necessary to study the state of functioning of private preschool education institutions and the factors that affect the size of their profits. Methods of research were the analysis of literary sources, statistical data processing, systematization, graphical and generalization. The article analyzes the number and subordination of preschool education institutions, which allowed confirming the fact that the state pushed to the background the private sector in preschool education in Ukraine for a long period. It is substantiated that the traditional classification of factors of preschool education development does not allow determining the directions of increasing profitability and ensuring the competitiveness of private higher education institutions. It is proposed to classify the factors of ensuring the profitability of private preschool education institutions in the context of socio-economic development of the region. The factors of the external environment (indirect and direct action) and the factors of the internal environment are distinguished. It is proved that under the special control of private preschool education institutions there should be internal factors that can be controlled by the enterprise itself. There are three main types of profit orientation: profit maximization, stable profit orientation, and profit maximization. It is substantiated that the strategy of orientation on stable income is the most acceptable for private preschool institutions.

Key words: *preschool education, educational institutions, profit, profitability, socio-economic development, factors.*

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток регіону можливий за кількох умов, наявність яких є вирішальною для результативності розвитку. Однією з таких умов нині виступає соціально-економічна безпека регіону, яка є результатом складного неадитивного поєднання категорії «соціальна безпека регіону» та дефініції «економічна безпека регіону» і відображає взаємозумовленість, взаємозалежність, взаємодоповнюваність взаємовідносин, які складаються у процесі взаємодії відповідних суб'єктів у забезпеченні економічної та соціальної безпеки регіону [1, с. 172].

Проблематика соціально-економічного розвитку регіону актуалізувалась через зростаючий взаємовплив політичних, соціальних та економічних процесів за умов непослідовності реформування різних сфер розвитку держави та її регіонів, відсутність спадкоємності у вирішенні першочергових завдань регіонального управління [2]. Одними з таких проблем є недостатня кількість державних закладів дошкільної освіти та низька якість їх послуг. За таких умов актуальним є створення приватних закладів дошкільної освіти, які, на відміну від державних, перебувають на самоокупності і можуть надавати якісні освітні послуги лише за наявності прийняттого рівня їх прибутковості, тому необхідним є дослідження стану функціонування приватних закладів дошкільної освіти та факторів, які впливають на розмір їх прибутку в контексті соціально-економічної безпеки регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У предметному полі соціально-економічного розвитку регіону проблемі оцінювання соціально-економічної безпеки приділяється надзвичайно велика увага, зокрема у працях наукової школи з економічної безпекології мезорівня, що активно формується у Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (наукові праці В.О. Онищенко, Г.В. Козаченко [1], С.В. Онищенко [3; 4]).

Вагомі результати оцінювання прибутковості та факторів впливу на розмір прибутку суб'єктів господарювання містяться у наукових працях Л.М. Шимановської-Діанич [5], С.С. Нестеренко [6], О.В. Павелко [7].

Окремі аспекти розвитку приватних закладів дошкільної освіти як основи соціального розвитку суспільства досліджували О.Л. Андронік [8] та Н.Р. Синюра-Ростун [9].

Формулювання цілей статті. Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць щодо соціально-економічного розвитку та прибутковості підприємств, сьогодні практично відсутні наукові праці, в яких здійснюється детальний аналіз фак-

торів забезпечення прибутковості приватних закладів дошкільної освіти, що мають низку специфічних особливостей функціонування.

Метою статті є дослідження факторів, які впливають на прибуток та розвиток приватних закладів дошкільної освіти, які посідають чільне місце в соціально-економічному розвитку регіону.

Виклад основного матеріалу. Заклади дошкільної освіти створюють первинну ланку єдиної системи виховання й навчання у багатьох країнах світу. Основними типами закладів дошкільної освіти за формою власності є державні та приватні.

Державні заклади належать державним органам на центральному, регіональному чи місцевому рівні, управляються ними та є неприбутковими організаціями.

Приватні заклади дошкільної освіти (далі – ПЗДО) можуть бути самофінансованими або отримувати частину коштів (субсидію) з державних джерел.

За даними Державної служби статистики України [10], спостерігається стійка тенденція до зростання ПЗДО, яких на початок 2020 року в Україні було 204 закладів, що більше на 11 закладів (або 5,7%), ніж у 2018 році, і на 3 заклади (або на 1,49%), ніж у 2019 році (табл. 1). Однак їх частка у загальній структурі закладів дошкільної освіти все ще залишається досить низькою, і на початок 2020 року приватні заклади склали лише 1,38% від усіх закладів дошкільної освіти.

Як підтверджують дані табл. 1, історично склалося так, що приватний сектор у дошкільній освіті України відсували на другий план, тому до системи чинників, які визначають особливості розвитку дошкільної освіти, відносили природно-екологічні (природно-географічні), соціально-демографічні, фінансово-економічні, історичні, нормативно-правові фактори. Однак таке групування факторів не дає можливості визначити напрями збільшення прибутковості та забезпечення конкурентоспроможності приватних закладів вищої освіти.

В ринкових умовах господарювання ПЗДО за своєю сутністю є приватними підприємствами. Вони створюються задля отримання прибутку і мають статус господарських товариств, що має відобразитися у назві дошкільного навчального закладу [11].

В умовах стрімкого зростання конкуренції та високої собівартості освітніх послуг для ПЗДО функція та місце прибутку в господарському процесі безперервно зростає. Саме прибуток є найголовнішою мотивацією ведення господарської діяльності закладу і забезпечує інтереси власників підприємства, персоналу, інвесторів та держави. Він забезпечує економічну стабільність ПЗДО, гарантує їх фінансову незалежність.

Приватні заклади дошкільної освіти як відкрита система залежать від зовнішніх чинників, які поділяються на фактори зовнішнього середовища непрямої дії і фактори зовнішнього середовища прямої дії. Крім того, істотно впливають на специфіку процесів та прибуток ПЗДО особливості їх внутрішнього середовища (рис. 1).

Слід відзначити, що ці фактори мають як позитивний, так і негативний вплив. Розглядаючи фактори впливу на величину прибутку, зазначаємо, що під особливим контролем ПЗДО повинні бути внутрішні чинники, які можуть бути контрольовані самим підприємством. На зовнішні фактори суб'єкт господарювання впливати не може, він їх повинен тільки враховувати у своїй діяльності та вчасно розробляти корегувальні дії та стратегію мінімізації ризиків, зумовлених цими факторами.

До зовнішніх факторів непрямої дії ми відносимо науково-технічний прогрес, природно-кліматичні, нормативно-правові, фінансово-економічні та соціально-демографічні фактори.

Заклади дошкільної освіти є керованими ззовні, тобто нормативно-правовий фактор має значний зовнішній вплив на їх розвиток. Регулювання діяльності розвитку та функціонування ПЗДО здійснюється на основі Конституції України та Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», наказів та постанов Міністерства освіти та науки, наказів та постанов Кабінету Міністрів, указів

Таблиця 1
Кількість та підпорядкування закладів дошкільної освіти в Україні у 2018–2020 роках (станом на початок періоду)

Заклад освіти (за підпорядку- ванням)	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення 2020 року від 2018 року			Відхилення 2020 року від 2019 року		
	кіль- кість, од.	питома вага, %	кіль- кість, од.	питома вага, %	кіль- кість, од.	питома вага, %	абсо- лютне, од.	тем- п росту, %	У пито- мій вазі, В. П.	абсо- лютне, од.	тем- п росту, %	У пито- мій вазі, В. П.
Міністерство освіти і науки України	14 675	98,48	14 666	98,44	14 534	98,45	-141	99,04	-0,03	-132	99,10	0,01
Міністерство внутрішніх справ України, СБУ	34	0,23	31	0,21	25	0,17	-9	73,53	-0,06	-6	80,65	-0,04
Заклади, засновані на приватній власності	193	1,30	201	1,35	204	1,38	11	105,70	0,09	3	101,49	0,03
Разом	14 902	100,00	14 898	100,00	14 763	100,00	-139	99,07	0,00	-135	99,09	0,00

Джерело: розраховано на основі даних Державної служби статистики України [10]

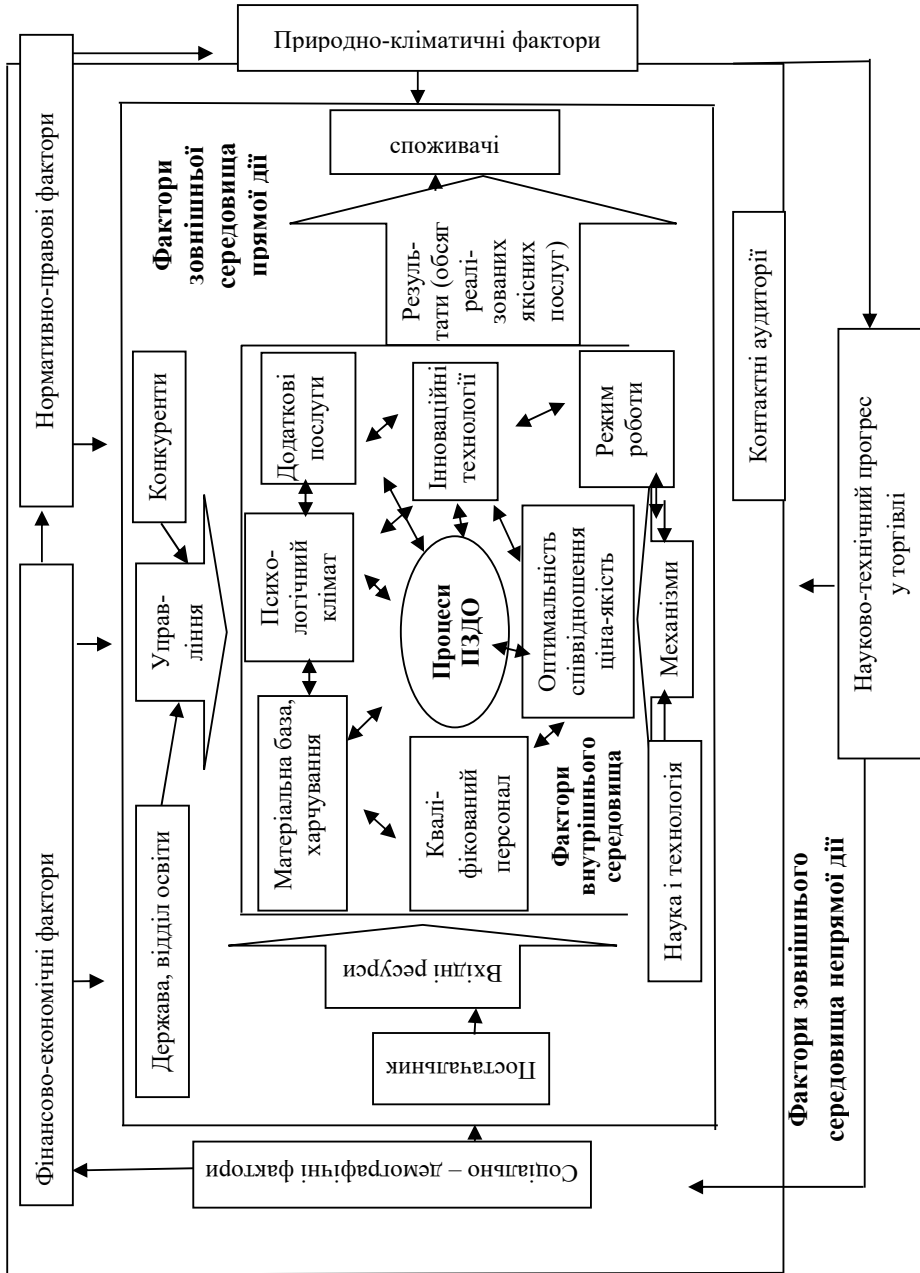

Рис. 1. Фактори, що впливають на процеси та прибуток приватних закладів дошкільної освіти

Президента України та інших нормативно-правових актів. Окрім того, вимоги до територіального розміщення, матеріально-технічного та санітарного стану навчальних закладів регулюються відповідними державними будівельними нормами та державними санітарними нормами й правилами. Саме жорсткі санітарно-гігієнічні вимоги, необхідність отримання ліцензії ускладнюють функціонування ПЗВО або змушують їх іти в тінь.

Природно-кліматичний фактор впливає на територіальне розміщення (фізичну доступність) закладу освіти, фінансово-економічні витрати на їх будівництво та експлуатацію, необхідність опалювання в зимову пору року, що зумовлює зростання собівартості освітніх послуг, відповідно, зменшення прибутку.

Природно-кліматичні особливості регіону також впливають на освоєння території області, щільність населення в населених пунктах, конфігурацію забудови території, пішохідну та транспортну доступність до закладів освіти.

Складовими частинами соціально-демографічного фактору є кількість та щільність населення, природній приріст населення, величина міграції, рівень життя населення, рівень урбанізації території тощо.

Деформація вікової структури населення та скорочення природного приросту спричиняють зменшення кількості учнівського контингенту, підвищення частки педагогічних працівників пенсійного віку у структурі педагогічних кадрів, що в сукупності приводить до зменшення попиту на дошкільні освітні послуги, відповідно, доходу та прибутку суб'єктів господарювання, що надають послуги дошкільної освіти.

Стійка депопуляція населення регіону негативно впливає на завантаженість закладів дошкільної освіти, приводить до формування мережі малокомплектних закладів, що стає причиною зростання собівартості послуг. Такі процеси особливо характерні для сільської місцевості, де мережа малокомплектних загальноосвітніх закладів зростає з кожним роком. Така ситуація сприяє поглибленню негативних соціально-економічних тенденцій у сільській місцевості.

Ще одним фактором, який впливає на розвиток ПЗДО, є фінансово-економічний. Обсяги інвестицій у розвиток освіти та ефективність використання коштів визначають розвиток не лише системи освіти, але й економіки загалом.

З огляду на хронічне недофінансування галузі, яке відбувалося протягом усього періоду незалежності, дефіцит коштів покривався за рахунок непрямих прихованих витрат, якими найчастіше були кошти населення, що породило розвиток тіньової економіки освіти та здійснило суттєвий вплив на рівний доступ до якісних освітніх послуг. Отже, на розвиток закладів дошкільної освіти безпосередньо впливає рівень матеріального забезпечення жителів регіону. Беззаперечно, існує прямий зв'язок між рівнем добробуту населення, окремої сім'ї та рівнем освіти і попитом на платні послуги закладів дошкільної освіти. Вважаємо, що у зв'язку з несприятливим демографічним прогнозом для України проблеми із завантаженістю освітніх закладів та низьким попитом на послуги приватних закладів дошкільної освіти лише зростатимуть, що вимагає від органів місцевого самоврядування постійного моніторингу демографічної ситуації в країні та прийняття законопроектів, які би передбачали часткове державне фінансування ПЗВО, як у розкинутих країнах Європи.

Факторами зовнішнього середовища прямої дії є держава, Міністерство освіти і науки, відділи освіти, рівень конкуренції, стан розвитку науки, постачальники та споживачі. Оскільки прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати [12], то основними факторами внутрішнього середовища, які впливають на збільшення прибутку і які є підконтрольними ПЗДО, є зростання доходу від надання освітніх послуг та зменшення витрат діяльності (за відсутності зниження якості послуг).

Слід відзначити, що зростання доходу може відбутися або за рахунок підвищення ціни за такі послуги, або за рахунок збільшення їх кількості.

Відзначимо, що приватні дошкільні навчальні заклади України мають високу конкурентоспроможність за обсягом і якістю послуг, що надаються, але вона децю обмежується високою вартістю утримання дітей, тому зростання ціни за надані послуги може спричинити суттєве скорочення попиту на такі послуги, відповідно, зниження прибутку ПЗДО, тому як основний фактор зростання доходу від надання освітніх дошкільних послуг слід розглядати зростання попиту на них за рахунок підвищення їх якості та інноваційності, покращення репутації закладу дошкільної освіти.

Як показують дослідження, проведені ДНУ «Інститут освітньої аналітики» [13], у 2019 році для 33% батьків причиною вибору дошкільного закладу освіти стало те, що заклад освіти був найкращим у регіоні (рис. 2).

Виходячи з цього, до основних внутрішніх факторів, які приводять до зростання якості освітніх послуг, підвищення доходу та прибутку ПЗДО, ми відносимо покращення матеріально-технічного забезпечення та кваліфікації персоналу, високу якість харчування, наявність додаткових послуг (наприклад, збирання дітей із дому), графік роботи (наявність цілодобових груп), використання інноваційних технологій та сучасних методів навчання, покращення психологічного клімату та взаємодії із батьками.

Рис. 2. Розподіл відповідей батьків (законних представників) дітей щодо причин вибору закладу дошкільної освіти

Джерело: сформовано на основі джерела [13]

Сприятливий психологічний клімат, створений адміністрацією в закладі дошкільної освіти та вихователями в групах, дає змогу розвивати дітей відповідно до їхніх здібностей, отже, надавати якісні освітні послуги.

Слід відзначити, що рівень матеріально-технічного забезпечення приватних закладів освіти суттєво кращий, ніж у державних закладах дошкільної освіти. Проведені у 2019 році дослідження [13] показують, що серед матеріальних ресурсів найбільше в закладах не вистачає спортивного обладнання та інвентарю для рухової активності, обладнання для трудової діяльності й дидактичних матеріалів для ознайомлення із соціумом. Водночас ця проблема практично відсутня у приватних закладах дошкільної освіти.

Аналіз достатності фінансування для функціонування закладів дошкільної освіти за типами закладів показує, що більша частка (45,9%) директорів закладів державної форми власності схиляється до думки про те, що коштів скоріше не вистачає.

Серед директорів приватних закладів дошкільної освіти, за результатами анкетування, не виявлено тих, кому зовсім не вистачає фінансування (табл. 2).

Таблиця 2

Відповіді директорів на питання про достатність коштів, які надходять, для функціонування закладу дошкільної освіти, %

Типи закладів дошкільної освіти	Достатність коштів для функціонування закладу дошкільної освіти			
	зовсім не вистачає	скоріше не вистачає	скоріше вистачає	повністю вистачає
Державні	16,1	45,9	34,2	3,8
Комунальні	8,5	27,0	55,9	8,6
Приватні	0	30,5	39,0	30,5

Джерело: сформовано на основі джерела [13]

Вивчаючи зарубіжний досвід і враховуючи названі фактори впливу на прибуток, можемо виділити три основні типи орієнтації на прибуток, такі як максималізація прибутку, орієнтація на стабільний прибуток та «мінімаксималізація» прибутку.

Сенс максималізації прибутку полягає в отриманні максимально високого прибутку як за рахунок внутрішніх резервів, так і за рахунок споживачів послуг.

За такого підходу підприємство підвищує ціни на основні та додаткові послуги, переводить деякі безплатні послуги до категорії платних, спрощує сервіс. Недолік цієї концепції полягає в тому, що вона може реалізуватися лише тимчасово в умовах значного переважання попиту над пропозицією, тому в подальшому з розширенням мережі ПЗДО, наявністю безкоштовних державних закладів дошкільної освіти орієнтація на максималізацію прибутку як довгострокова стратегія підприємства для ПЗДО є неприйнятною.

З розвитком ринкових відносин ПЗДО прагнуть стабілізації свого фінансового становища, тому для них більш привабливою є довгострокова діяльність, ніж одноразовий, нехай і досить високий дохід. Така орієнтація економічної діяльності підприємства ставить на меті отримання стабільного «задовільного» прибутку з постійним підвищенням якості освітніх послуг.

«Мінімаксималізація» прибутку характеризується, з одного боку, максималізацією мінімуму очікуваних доходів, а з іншого боку, мінімізацією максимуму очікуваних витрат. Як правило, в таких випадках скорочують обсяг менш прибуткових послуг, а ресурси, що звільняються, спрямовують на надання більш прибуткових послуг. Однак такі ПЗДО значною мірою ризикують втратити стабільний контингент дітей, батьки яких надають перевагу комплексу різноманітних послуг.

Висновки. Отже, аналізуючи фактори впливу на прибуток ПЗДО та наявні типи орієнтації на прибуток, можемо виокремити такі найбільш прийнятні способи збільшення прибутку:

- збільшення обсягу реалізації освітніх послуг за рахунок покращення матеріально-технічного забезпечення, підвищення комфортності, контролю якості харчування;
- покращення репутації ПЗДО та збільшення обсягу реалізації освітніх послуг за рахунок використання інноваційних методів навчання, покращення кадрового забезпечення, психологічного клімату та взаємодії з батьками;
- зниження собівартості освітніх послуг за збереження їх високої якості за рахунок підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів і технічного вдосконалення всієї експлуатаційної діяльності;
- збільшення доходів від додаткових послуг;
- проведення активної маркетингової політики, зокрема рекламної кампанії.

Список використаних джерел:

1. Економічна безпека: держава, регіон, підприємство : монографія : в 3 т. / за заг. ред. В.О. Онищенко, Г.В. Козаченко. Полтава : ПолтНТУ, 2019. 389 с.
2. Козаченко Г.В., Онищенко С.В., Завора Т.М. Методичні засади оцінювання соціально-економічної безпеки регіону. *Проблеми економіки*. 2019. № 1 (39). С. 59–66.
3. Varnaliy Z., Onishchenko S., Masliy A. Threat prevention mechanisms of Ukraine's economic security. *Economic Annals – XXI*. 2016. Vol. 159. No. 5–6. P. 20–24. DOI: <http://dx.doi.org/10.21003/ea.V159-04>.
4. Varnaliy Z.S., Onyshchenko S.V., Zavora T.M. Construction Complex Development Influence on Region Social and Economic Security. *International Journal of Engineering & Technology*. 2018. Vol. 7. No. 3.2. P. 469–472. DOI: 10.14419/ijet.v7i3.2.14574.
5. Шимановська-Діанич Л.М., Карпенко Є.А. Процесно-орієнтоване управління та внутрішній контроль на підприємствах роздрібної торгівлі. Полтава : ПУЕТ, 2012. 269 с.
6. Нестеренко С.С. Значення економічної безпеки регіонів у системі регулювання національної економіки. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2021. № 5. С. 38–46.
7. Павелко О.В. Інформаційне забезпечення управління фінансовими результатами будівельних підприємств як чинник еколого-економічної безпеки України. Інформаційне забезпечення управління еколого-економічною безпекою держави : монографія / А.Ю. Якимчук, О.О. Дорошенко та ін. Рівне : НУВГП, 2018. С. 96–106.
8. Андронік О.Л. Приватні дошкільні навчальні заклади як основа соціального розвитку суспільства. *Бізнес-навігатор*. 2019. № 1. С. 136–139.
9. Синюра-Ростун Н.Р. Територіальна організація дошкільної та шкільної освіти регіону в умовах сучасних реформ : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.05. Львів, 2018. 330 с.
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 18.09.2021).
11. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua> (дата звернення: 18.09.2021).
12. Плаксієнко В.Я., Верига Ю.А., Кулик В.А., Карпенко Є.А. Облік, оподаткування та аудит : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2019. 509 с.
13. Дослідження якості дошкільної освіти: складові освітнього середовища : аналітичний звіт. Київ : Інститут освітньої аналітики, 2019. 70 с.

References:

1. Ony'shhenko V.O., Kozachenko G.V. (2018) *Ekonomiczna bezpeka: derzhava, region, pidpryyemstvo* [Economic security: state, region, enterprise]: monohrafiya. Poltava, 2018. 389 p.
2. Kozachenko G.V., Ony'shhenko S.V., Zavora T.M. (2019) *Metodychni zasady otsinyuvannya sotsial'no-ekonomichnoyi bezpeky rehionu* [Methodical principles of assessing the socio-economic security of the region]. *Problemy' ekonomiky'*, no. 1 (39), pp. 59–66.
3. Varnaliy Z., Onishchenko S., Masliy A. (2016) Threat prevention mechanisms of Ukraine's economic security. *Economic Annals – XXI*, vol. 159, no. 5–6, pp. 20–24. DOI: <http://dx.doi.org/10.21003/ea.V159-04>.
4. Varnaliy Z.S., Onyshchenko S.V., Zavora T.M. (2018) Construction Complex Development Influence on Region Social and Economic Security. *International Journal of Engineering & Technology*, vol. 7, no. 3.2, pp. 469–472. DOI: 10.14419/ijet.v7i3.2.14574.
5. Shymanov's'ka-Dianyach L.M., Karpenko Ye.A. (2012) *Protsesno-oriyentovane upravlinnya ta vnutrishniy kontrol' na pidpryyemstvakh rozdribnoyi torhivli* [Process-oriented management and internal control at retail enterprises]. Poltava, 2012. 269 p.
6. Nesterenko S.S. (2021) *Znachennya ekonomichnoyi bezpeky rehioniv u systemi rehulyuvannya natsional'noyi ekonomiky* [The importance of economic security of regions in the system of regulation of the national economy]. *Tavriys'kyi naukovyy visnyk. Seriya: Ekonomika*, no. 5, pp. 38–46.
7. Pavelko O.V. (2018) *Informatsiyne zabezpechennya upravlinnya finansovymy rezul'tatamy budivel'nykh pidpryyemstv yak chynnyk ekoloho-ekonomichnoyi bezpeky Ukrayiny. Informatsiyne zabezpechennya upravlinnya ekoloho-ekonomichnoyu bezpekoyu* [Information support of management of financial results of construction enterprises as a factor of ecological and economic security of Ukraine. Information support of management of ecological and economic security of the state]: monohrafiya / A.Yu. Yakymchuk, O.O. Doroshenko ta in. Rivne, 2018, pp. 96–106.

8. Andronik O.L. (2019) Pryvatni doshkil'ni navchal'ni zaklady yak osnova sotsial'noho rozvytku suspil'stva [Private preschool educational institutions as a basis of social development of society]. *Biznes-navihator*; no. 1, pp. 136–139.

9. Synyura-Rostun N.R. (2018) Terytorial'na orhanizatsiya doshkil'noyi ta shkil'noyi osvity rehionu v umovakh suchasnykh reform [Territorial organization of preschool and school education of the region in the conditions of modern reforms]: dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.05. L'viv, 2018. 330 p.

10. State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 18 September 2021).

11. Ministry of Education and Science of Ukraine. Available at: <https://mon.gov.ua/ua> (accessed 18 September 2021).

12. Plaksiyenko V.Ya., Veryha Yu.A., Kulyk V.A., Karpenko Ye.A. (2019) Oblik, opodatkovannya ta audyt [Accounting, taxation and audit]: navch. posib. Kyiv. 509 p.

13. Doslidzhennya yakosti doshkil'noyi osvity: skladovi osvith'oho seredovyscha: analitychnyy zvit [Research on the quality of preschool education: components of the educational environment: analytical report] (2019). Kyiv. 70 p.
